

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Затверджено

Вченою радою факультету журналістики
протокол № 2 від 26 вересня 2023 р.

Голова Вченої ради, декан (директор)

М. П. В.В.Костюк ініціали, прізвище

**ВІЗУАЛЬНА ЖУРНАЛІСТИКА Й КІНЕМАТОГРАФ В ЕПОХУ
ПОСТФАКТУАЛЬНОСТІ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії
зі спеціальності 061 – Журналістика
освітньо-наукова програма Журналістика

Укладач:

Мірошниченко П. В., доцент катедри журналістики, кандидат філологічних наук, доцент

Погоджено:

Гарант освітньо-наукової програми

підпис

К.Г. Сірінюк-Долгарьова

ініціали, прізвище

Запоріжжя 2023

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>06 Журналістика</u> (шифр і назва)	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів –4	Спеціальність 061 Журналістика (код і найменування)	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 90		2-й
		Лекції 10 год.
		Практичні 22 год.
Освітньо-наукова програма <u>Журналістика</u> (назва програми)		Самостійна робота
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		58 год.
		Вид підсумкового контролю: залік

На 3 кредити – 24 ауд. год; на 4 кредити – 32 ауд. год., на 6 кредитів – 48 ауд. год.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Візуальна журналістика й кінематограф в епоху постфактуальності» є ознайомлення аспірантів і аспіранток з маніпулятивними прийомами за допомогою зображень/ візуальних образів у журналістиці, кіно епохи постправди/ постфактуальності й ефективними способами протидії їм; розвиток професійного медіакритичного погляду на візуальний образ/ зображення як документ/ псевдодокумент соціокультурного розвитку суспільства певної епохи/ певного періоду; мотивація до аналізу у власних дисертаційних дослідженнях доречних і промовистих (щодо теми, проблематики, періоду, соціокультурного контексту тощо) візуальних образів/ зображень.

Основні **завдання** курсу: Ознайомлення з історичними й теоретичними особливостями розвитку візуальної журналістики, зокрема в новітній період постправди/ постфактуальності; формування розуміння феномена постправди/ постфактуальності в контексті маніпулятивних технологій минулого й сьогодення; орієнтації в трендах документальної політичної фотожурналістики та технологіях, що покликані вводити в оману; використання ефективних способів протидії маніпулюванню й дезінформації за допомогою візуальних образів/ зображень у журналістиці та кіно; розвинути професійний медіакритичний погляд на візуальний образ/ зображення як документ/ псевдодокумент соціокультурного розвитку суспільства певної епохи/ певного періоду.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей і програмних результатів навчання:**

(ЗК і СК обов'язкових дисциплін обираються викладачем з їх переліку у відповідній освітньо-науковій програмі (2022 або 2023 року) і відповідають тим, що зазначені для даного ОК у першій матриці ОНП. Результати навчання (ПРН) також беруться з відповідного переліку, але ті, що зазначені у третій матриці ОНП для відповідного ОК (ОК7, ОК8, ОК9, ОК10).

ЗК і СК вибіркових дисциплін довільно обираються викладачем з їх переліку у відповідній освітньо-науковій програмі (2022 або 2023 року). Результати навчання обираються з тих ПРН, що зазначені у другій матриці ОНП як відповідні раніше обраним викладачем ЗК і СК)

Програмні компетентності	
ЗК 2	Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Здатність до формування системного наукового світогляду та загального культурного кругозору.
ЗК 4	Здатність до критичного мислення.
ЗК 6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел; використання інформаційно-комунікаційних технологій у дослідницькій та викладацькій діяльності.
ЗК 13	Здатність до міжособистісної взаємодії та комунікації; володіння технікою публічних виступів, риторики та аргументації.
СК 1	Здатність до засвоєння теоретико-методологічних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю 061 Журналістика, термінології з досліджуваного наукового напрямку.
СК 2	Здатність досліджувати медіасередовище, керуючись релевантною методологією та методами наукових медійних досліджень.
СК 3	Здатність збирати дані для медіазнавчого дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.
СК 7	Здатність до всебічного аналізу соціокультурних процесів, до моделювання та прогнозування тенденцій розвитку медіасфери.
СК 8	Здатність критично оцінювати медіаландшафт, цифрові тенденції його розвитку, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Демонструвати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір; володіти техніками і технологіями критичного мислення.
ПРН 4	Застосовувати правила академічного письма для підготовки наукового звіту, презентації, статті, монографії, дисертації; розуміти особливості підготовки і подання публікацій до видань, що входять до міжнародних наукометричних баз даних
ПРН 6	Використовувати методи і способи ефективної комунікації та міжособистісної взаємодії в академічному середовищі
ПРН 7	Оволодіти сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності; здійснювати абстрактний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей; демонструвати відданість їх розвитку у передових контекстах професійної та наукової діяльності в галузі журналістики
ПРН 8	Започаткувати, планувати, проводити та коригувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження в галузі журналістики, що дає можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання; відповідати за якість проведених досліджень та достовірність їх результатів
ПРН 9	Систематизувати та узагальнювати отримані наукові результати, представляти їх у вигляді: наукової доповіді (тез), статті, звіту про виконання НДР, монографії, дисертації; забезпечувати захист прав інтелектуальної власності

ПРН 10	Ініціювати, розробляти та/або реалізовувати освітні і наукові проєкти у галузі журналістики на національному та міжнародному рівнях; володіти навичками роботи у колективі, забезпечувати його організацію та координацію
ПРН 11	Здійснювати пошук, оброблення та аналіз наукової інформації в галузі журналістики, її систематизацію та узагальнення; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у дослідницькій та викладацькій діяльності
ПРН 13	Вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою (у тому числі міжнародною), суспільством у цілому; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики
ПРН 17	Забезпечувати безперервний саморозвиток та самовдосконалення протягом життя
ПРН 18	Застосовувати критичне мислення під час аналізу соціокультурних та інших трансформаційних процесів у медіасфері, її традиційному і цифровому середовищі.
ПРН 19	Ґрунтовно володіти основними концепціями, теоріями комунікацій, знаннями з історії розвитку та сучасного стану наукових знань у галузі журналістики
ПРН 20	Ґрунтовно володіти методологією, методами та термінологічним апаратом наукового дослідження у галузі журналістики

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Візуальна компетентність у сучасній медіаосвіті та медіакритиці

Тема 1. Рефлексія про візуальну мову в журналістиці та кіно як засобі масової комунікації. Визначення понять «візуальна мова», «візуальний образ/ зображення». Образ і реальність: простір для маніпулювання. Візуальні образи української дійсності останніх років як прецедентні тексти.

Медіаграмотність: перехід від компетентності до аналізу зображень. Теорія «знакового повороту» (iconic turn): соціально-науковий контекст, потік зображень. Дисципліни візуальної компетентності.

Особливості застосування методу аналізу й інтерпретації візуального образу/ зображення в сучасному дисертаційному дослідженні з дотриманням етичних норм журналістики й історичних досліджень.

Змістовий модуль 2. Візуальність в епоху постправди

Тема 2. Феномен постфактуальності/ постправди і візуальність. Загальнофілософські та соціокультурні передумови виникнення та розвитку постправди/ постфактуальності. Основні риси/ характеристики постправди: особливості її прояву в діяльності різних соціальних інститутів, зокрема в журналістиці. Аналіз візуального втілення епохи постправди/ постфактуальності в кіно («Брекзит», «П'ята влада»): межі художнього у відображенні реальності.

Змістовий модуль 3. Маніпулювання візуальними образами в документальній політичній журналістиці

Тема 3. Тренди документальної політичної журналістики та технології, що покликані вводити в оману. Аналіз зображень документальної політичної журналістики: жанри, форми, функції, різновиди впливу. Методи аналізу візуального образу як тексту. Особливості репрезентації тіла в соцмережах. Інтернет-журналістика та фотокритика в

епоху постфактуальності: професійні приписи й етичні норми. Етика візуальної комунікації: як працювати з зображеннями в інтернеті. Конструювання ідентичності емігрантів і заробітчан, представників етнічних і релігійних спільнот, сексуальних меншин та ін. через фотографічне зображення, кінообрази. Про релевантність застосування аналізу візуального образу/ зображення політичної документальної журналістики у сучасних наукових дослідженнях.

Змістовий модуль 4. Візуальний образ в умовах інформаційної війни

Тема 4. Візуалізація дезінформаційних нарративів в умовах інформаційних війн сьогодення. Визначення поняття «дезінформаційний нарратив». Форми та способи візуалізації дезінформаційних нарративів. Масова довіра до дезінформаційних нарративів в умовах «знакового повороту». Дезінформаційний нарратив в умовах інформаційної війни: український контекст (аналіз резонансних прикладів). Комунікативна стратегія впливу візуалізованого дезінформаційного нарративу. Про релевантність застосування аналізу візуального образу дезінформаційного нарративу в сучасних наукових дослідженнях.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л.	прак т.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Візуальна компетентність у сучасній медіаосвіті та медіакритиці				
Тема 1. Рефлексія про візуальну мову в журналістиці та масових комунікаціях.	16	2	4	10
Разом за змістовим модулем 1	16	2	4	10
Змістовий модуль 2. Візуальність в епоху постправди				
Тема 2. Феномен постфактуальності/ постправди і візуальність.	16	2	4	10
Разом за змістовим модулем 2	16	2	4	10
Змістовий модуль 3. Маніпулювання візуальними образами в документальній політичній фотожурналістиці				
Тема 3. Тренди документальної політичної фотожурналістики та технології, що покликані вводити в оману.	20	2	8	10
Разом за змістовим модулем 3	20	2	8	10
Змістовий модуль 4. Візуальний образ в умовах інформаційної війни				
Тема 4. Візуалізація дезінформаційних нарративів в умовах інформаційних війн сьогодення.	20	4	6	10
Разом за змістовим модулем 4	20	4	6	10
Підсумкове тестування	2			2
Підготовка фінального проєкту: аналіз і інтерпретація візуального образу/ зображення: дотримання етичних норм журналістики й історичних досліджень	16			16

Усього годин	90	10	22	58
--------------	----	----	----	----

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Візуальна компетентність у сучасній медіаосвіті та медіакритиці		
1	Тема 1. Рефлексія про візуальну мову в журналістиці та масових комунікаціях.	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
Змістовий модуль 2. Візуальність в епоху постправди		
2	Тема 2. Феномен постфактуальності/ постправди і візуальність.	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3. Маніпулювання візуальними образами в документальній політичній фотожурналістиці		
3.	Тема 3. Тренди документальної політичної фотожурналістики та технології, що покликані вводити в оману.	2
	Разом за змістовим модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Візуальний образ в умовах інформаційної війни		
4.	Тема 4. Візуалізація дезінформаційних нарративів в умовах інформаційних війн сьогодення.	4
	Разом за змістовим модулем 4	4
Усього годин		10

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Візуальна компетентність у сучасній медіаосвіті та медіакритиці		
1	Тема 1. Рефлексія про візуальну мову в журналістиці та масових комунікаціях.	4
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Візуальність в епоху постправди		
2	Тема 2. Феномен постфактуальності/ постправди і візуальність.	4
	Разом за змістовим модулем 2	4
Змістовий модуль 3. Маніпулювання візуальними образами в документальній політичній фотожурналістиці		
3.	Тема 3. Тренди документальної політичної фотожурналістики та технології, що покликані вводити в оману.	8
	Разом за змістовим модулем 3	8
Змістовий модуль 4. Візуальний образ в умовах інформаційної війни		
4.	Тема 4. Візуалізація дезінформаційних нарративів в умовах інформаційних війн сьогодення.	6
	Разом за змістовим модулем 4	6

Усього годин	22
--------------	----

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Візуальна компетентність у сучасній медіаосвіті та медіакритиці		
1	Тема 1. Рефлексія про візуальну мову в журналістиці та масових комунікаціях.	10
	Разом за змістовим модулем 1	10
Змістовий модуль 2. Візуальність в епоху постправди		
2	Тема 2. Феномен постфактуальності/ постправди і візуальність.	10
	Разом за змістовим модулем 2	10
Змістовий модуль 3. Маніпулювання візуальними образами в документальній політичній фотожурналістиці		
3.	Тема 3. Тренди документальної політичної фотожурналістики та технології, що покликані вводити в оману.	10
	Разом за змістовим модулем 3	10
Змістовий модуль 4. Візуальний образ в умовах інформаційної війни		
4.	Тема 4. Візуалізація дезінформаційних наративів в умовах інформаційних війн сьогодення.	10
	Разом за змістовим модулем 4	10
	Підсумкове тестування	2
	Підготовка фінального проєкту	16
Усього годин		58

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Доповідь</i> : візуальні образи української дійсності останніх років як прецедентні тексти (<i>max 5 балів</i>)	5
	<i>Доповідь</i> : презентація ідеї застосування методу аналізу й інтерпретації візуального образу/ зображення у власному дисертаційному дослідженні з дотриманням етичних норм журналістики й історичних досліджень (здати у формі документа MS Word) (<i>max 5 балів</i>).	5
2	<i>Доповідь</i> : прояв постправди в діяльності різних соціальних інститутів, зокрема в журналістиці та кіно (<i>max 5 балів</i>).	5
	<i>Дискусія</i> : візуальне втілення епохи постправди/ постфактуальності в кіно («Брекзит», «П'ята влада»): межі художнього у відображенні реальності (<i>max 15 балів</i>).	15

3	Доповідь: Аналіз зображень документальної політичної журналістики: жанри, форми, функції, різновиди впливу (max 5 балів)	5
	Доповідь: Методи аналізу візуального образу як тексту: особливості репрезентації тіла в соцмережах (max 5 балів)	5
4	Доповідь: Дезінформаційний нарратив в умовах інформаційної війни: український контекст (аналіз резонансних прикладів) (max 5 балів)	5
5	Дискусія: Про релевантність застосування аналізу візуального образу/ зображення документальної політичної журналістики/ дезінформаційного нарративу у власних наукових дослідженнях (max 15 балів)	15
<i>Загалом за поточним контролем</i>		60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Залік, зокрема	40
	Тестування у системі Moodle	10
	Підготовка фінального проєкту	30
Разом:		100

9. Критерії оцінювання

№	Контрольні заходи	Критерії оцінювання
ПОТОЧНИЙ		
1	Доповідь	Максимальна кіл-ть балів – 5. При цьому оцінюється глибина розуміння обраної теми доповіді (2 бали), логічність та послідовність викладення матеріалу (2 бали), відповіді на питання (1 бал)
2	Дискусія	Максимальна кіл-ть балів – 15. При цьому оцінюється глибина розуміння теми дискусії та ступінь аргументації висловлюваних думок (5 бали), уміння відстоювати свою точку зору, бути логічним та послідовним (5 бали), активність та ініціативність (5 бал)
3	Тестування	2 тести по 10 балів кожен (за 1-й і 2-й пів семестри, проводяться онлайн на платформі Moodle).
ПІДСУМКОВИЙ		
4	Тестування	Максимальна кіл-ть балів – 10. Тест складається з 10 питань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.
5	Фінальний проєкт	Максимальна кіл-ть балів – 30. обсяг – 10 сторінок А4. Times New Roman, 14 pt, 1,5 інтервал. Презентація (10-12 слайдів) повинна бути актуальна за темою, структурно гармонійна та цілісна, змістовна, мовностилістично досконала. Завдання виконано у повному обсязі, без логічних, фактологічних, стилістичних, орфографічних і граматичних помилок, використана професійна термінологія, презентація відповідає змісту проєкту, логічно ілюструє його – 30-25 балів; 2) завдання виконано частково, з лексичними, орфографічними та граматичними помилками, презентація не в повному обсязі відображає зміст проєкту, частково ілюструє його – 24-10 балів; 3) завдання виконано з великою кількістю помилок, презентація або не відповідає змісту проєкту, або взагалі відсутня – 0-9 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

Оцінка 5 (відмінно) (90 – 100 балів) виставляється, якщо здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає його під час усних виступів та надання письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; демонструє високий рівень застосування отриманих умінь і навичок, а також оригінальний підхід під час виконання практичних завдань.

Оцінка 4 (добре) (74 – 89 балів) виставляється, якщо здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та надання письмових відповідей; в основному розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; демонструє високий рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань. Проте при викладенні деяких теоретичних питань та вирішення практичних завдань йому не вистачає достатньої глибини та аргументації, може припускатися окремих несуттєвих неточностей та незначних помилок.

Оцінка 3 (задовільно) (60 – 73 бали) виставляється, якщо здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та надання письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації; демонструє середній рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань, припускаючись при цьому суттєвих неточностей та окремих помилок.

Оцінка 2 (незадовільно з можливістю повторного складання) (35 – 59 балів) виставляється, якщо здобувач слабо володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та надання письмових відповідей; демонструє низький рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань, припускаючись суттєвих помилок та неточностей.

Оцінка 1 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) (0 – 34 бали) виставляється, якщо здобувач майже не володіє навчальним матеріалом, не в змозі розкрити зміст більшості питань під час усних виступів та надання письмових відповідей; не вміє застосовувати отримані вміння й навички під час виконання практичних завдань.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Макінтайр Лі. Постправа. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
2. Мороз О. Боротьба за правду: Як мій дядько переміг брехню. Київ : Yakaboo Publishing, 2020. 160 с.
3. Мороз О. Нація овочів? Як інформація змінює мислення і поведінку українців. Київ : Yakaboo Publishing, 2020. 288 с.
4. Fuller, S. (2017). Post-Truth. Serious Science. URL: <http://serious-science.org/post-truth-8875>.
5. Keyes, R. (2004). The post-truth era: Dishonesty and deception in contemporary life. St. Martin's Press.
6. Roberts, D. (2010). Post-truth politics. Grist. URL: <https://grist.org/article/2010-03-30-post-truth-politics/>.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. Київ : Ніка-Центр, 2014. 440 с.
2. Бутиріна М. Медіафейки: замах на дійсність в епоху постправа. Актуальні тренди сучасного комунікативного простору: колективна монографія. Дніпро : Грані, 2020. С. 13-26.
3. Квіт С. Масові комунікації: Підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.
4. Костенко Н., Іванов В. Досвід контент-аналізу: моделі та практики : монографія. Київ : Центр вільної преси, 2003. 200 с.
5. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки. Київ : Критика, 2010. 656 с.
6. Ланюк Є. Постправа і постлюдство. Постправа як чинник симулятивної деконструкції соціальнополітичного і культурного порядку в інформаційному суспільстві. URL: <https://zbruc.eu/node/64267>.
7. Медіакультура в контексті міждисциплінарних досліджень : монографія / за загал. наук. ред. В. В. Березенко, М. А. Лепського, О. О. Семенець ; відп. ред. К. Г. Сірінюк-Долгарьова. Запоріжжя : Кераміст, 2017. 309 с.
8. Методологія досліджень мас-медіа: робоча книга (handbook) / за заг. ред. К. Г. Сірінюк-Долгарьової. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 156 с.
9. Шнайдер В., Рауе П.-Й. Новий посібник з журналістики та онлайн-журналістики. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2014. 358 с.

Інформаційні ресурси:

1. Oxford Reference Online [Інтернет-ресурс] : Електронні версії словників, довідників та енциклопедій видавництва Oxford University Press. Розділ: гуманітарні і соціальні науки: класика, історія та археологія, міфологія і фольклор, релігія і філософія.